RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911. Andra kammaren. Nr 6.

Tisdagen den 14 februari.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 6 och den 8 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Nylander* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

med förslag till lag om bankrörelse och till lag om ändrad lydelse af 10 § i lagen den 5 juni 1909 angående emissionsbanker;

angående anslag till bestridande af kostnaden för den genom statens försorg anordnade medlingen i arbetstvister;

angående pension åt sysslomannen vid Malmö asyl C. A. V. Stadler;

angående pension åt stationsinspektoren Lars Fredrik Reinhold Schmidts änka;

angående upplåtande af vissa områden från förra länsmansbostället Ågård nr 1 i Hallands län;

angående försäljning af ett till förra fältväbelsbostället Bjärshult nr 1 i Kalmar län hörande område;

angående upplåtande af lägenheter från förra kornettsbostället Edema nr 1 i Kristianstads län;

angående upplåtande af lägenheter från förra länsmansbostället Hönjarum nr 2 med Dufvemölla kvarn i Kristianstads län;

angående upplåtande af en lägenhet från förra kaptensbostället Dräggesta nr 3 och 4 i Uppsala län;

angående upplåtande af en lägenhet från förra predikantbostället Tolånga nr 1 och 6 i Malmöhus län;

angående upplåtande af ett område från förra fanjunkarbostället Araskoga nr 2 i Malmöhus län;

angående upplåtande af vissa områden från förra hospitalshemmanet Dufvedal nr 1 Östergötlands län;

angående upplåtande af en lägenhet från förra fänriksbostället Diseröd nr 1 i Göteborgs och Bohus län; och

angående upplåtande af två lägenheter från förra korpralsbostället Skärstad nr 3 i Östergötlands län.

Samtliga dessa propositioner bordlades på begäran.

§ 3.

Upplästes två till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1911 den 11 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse Riksdagens justitieombudsman; och befunnos, efter valförrättningens slut, rösterna hafva utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren Berndt Fridolf Engelbrekt Hasselrot, 45 röster,

ledamoten af Riksdagens Andra kammare herr J. A. Sjö, 1 röst,

i följd hvaraf herr revisionssekreteraren Berndt Fridolf Engelbrekt Hasselrot blifvit till Riksdagens justitieombudsman utsedd.

J. August Sjö. *Johan Beck-Friis.*

Herm. Lamm. *Gust. Odqvist.*

År 1911 den 11 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda Riksdagens justitieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val af justitieombudsman, skulle med döden afgå, samt utöfva ämbetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos, efter valförrättningens slut, rösterna hafva utfallit sålunda:

herr häradshöfdingen Ossian Berger, 45 röster,

i följd hvaraf herr häradshöfdingen Ossian Berger blifvit utsedd till justitieombudsmannens efterträdare.

J. August Sjö. *Johan Beck-Friis.*

Herm. Lamm. *Gust. Odqvist.*

Jämte det dessa protokoll lades till handlingarna, beslöt kammaren, att Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag af kammarens protokoll underrättas om valen samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna afgifva förslag dels till förordnanden för de valde, dels till skrifvelse till Konungen med anmälan om de verkställda valen, dels ock till den paragraf, som därom borde i riksdagsbeslutet införas.

§ 4.

Vidare upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1911 den 13 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos, efter valens slut, hafva blifvit utsedda till

revisorer:

vid kontoret i Göteborg

herr *Nordenfelt, E. J.*, f. d. kamrerare, Göteborg, med 37 röster
» *Hammarskiöld, C. W. A.*, major, Göteborg, » 37 »
» *Gädda, O. E.*, f. d. riksdagsman, Svarteborg, » 37 »
» *Larsson, Johan*, f. d. riksdagsman, Presstorp, Ucklum ..... » 37 »

vid kontoret i Malmö

herr *Stenson, P.*, landstingsman, Fleninge, Ödåkra, med 37 röster
» *Härje, K. A.*, vice konsul, Malmö ..... » 37 »
» *Pehrsson, P.*, f. d. riksdagsman, Åkarp ..... » 37 »
» *Nilsson, Anders Johan*, landtbrukare, L:a Isie, Södra Åby ..... » 37 »

vid kontoret i Falun

herr *Nordin, G.*, kapten, Falun ..... med 37 röster
» *Brolén, H.*, disponent, Nyhammar ..... » 37 »
» *Jansson, J. P.*, f. d. riksdagsman, Saxhyttan, Nyhammar ..... » 37 »
» *Åberg, Edv.*, f. d. bruksförvaltare, Falun... » 37 »

vid kontoret i Gäfle

herr *Ericson, J. G.*, telegrafkommissarie, Gäfle... med 37 röster
» *Brodin, Carl*, grosshandlare, Gäfle ..... » 37 »
» *Fogelberg, B.*, disponent, Gäfle..... » 37 »
» *v. Malmborg, O.*, major, Gäfle..... » 37 »

vid kontoret i Halmstad

herr *Bökman, E.*, rektor, Halmstad..... med 37 röster
» *Ehrenborg, G.*, major, Halmstad ..... » 37 »
» *Gyllensvärd, A. G.*, f. d. riksdagsman, Fågelsång, Voxtorp..... » 37 »
» *Johansson, A. P.*, f. d. riksdagsman, Stensjö, Slöinge ..... » 37 »

vid kontoret i Härnösand

herr *Carlsson. V.*, häradsskrifvare, Härnösand ... med 37 röster
» *Öberg, Valfr.*, hemmansägare, Domsjö ..... » 37 »

herr *Bergström, C.*, f. d. riksdagsman, Skidsta, Ullånger ..... med 37 röster
» *Nydahl, J.*, f. d. riksdagsman, Härnösand... » 37 »

vid kontoret i Jönköping

herr *Berg, Ivar*, godsägare, Rödjenäs, Nässjö ... med 37 röster
» *Gislén, Knut*, landskamrer, Jönköping ..... » 37 »
» *Erickson, O.*, domänintendent, Bjersby, Hult » 37 »
grefve *von Seth, J. G.*, Bratteborg ..... » 37 »

vid kontoret i Kalmar

herr *von Tell, Philip*, major, Kalmar ..... med 37 röster
» *Wickbom, J. A. O.*, rektor, Kalmar..... » 37 »
» *Holmqvist, O.*, disponent, Svartingstorp, Läckeby ..... » 37 »
» *Hultgren, A.*, landtbrukare, Kollinge, Söderåkra » 37 »

vid kontoret i Karlskrona

herr *Kruse, K. R. T.*, kapten, Karlskrona..... med 37 röster
» *Schartau, J. A.*, häradshöfding, Karlskrona » 37 »
» *Clemedtson, Sv.*, landstingsman, Kopprarp, Tränsum ..... » 37 »
» *Nelson, K. M.*, landstingsman, Björkeryd ... » 37 »

vid kontoret i Karlstad

herr *Liljesköld, K. A.*, f. d. häradshöfding, Arvika med 37 röster
» *Falk, H. H. W.*, kapten, Karlstad..... ... » 37 »
» *Olsson, Emil*, f. d. riksdagsman, Kyrkebol, Ottebol ..... » 37 »
» *Larson, L. W.*, landtbrukare, Labberud, Ölme » 37 »

vid kontoret i Kristianstad

herr *Johnsson, H.*, f. d. riksdagsman, Östra Broby med 37 röster
frih. *Barnekow, Kjell*, Sinclairsholm, Winslöf..... » 37 »
herr *Witzell, C.*, f. d. riksdagsman, Örkelljunga » 37 »
» *Svensson, N.*, f. d. riksdagsman, Olseröd ... » 37 »

vid kontoret i Linköping

herr *Burén, Iv.*, landtbrukare, Boxholm ..... med 37 röster
» *Edlund, Wilh.*, disponent, Mjölby ..... » 37 »
» *Hagberg, C. O.*, godsägare, Linköping ..... » 37 »
» *Gustafson, J. A.*, landtbrukare, Katrineberg, Grebo ..... » 37 »

vid kontoret i Luleå

herr *Hellgren, U.*, länsbokhållare, Luleå..... med 37 röster
» *Johanson, Nils*, häradshöfding, Luleå..... » 37 »
» *Ekbom, K.*, häradshöfding, Piteå..... » 37 »
» *Hellström, P.*, sekreterare, Luleå..... » 37 »

vid kontoret i Mariestad

herr *Millqvist, A.*, godsägare, Simmatorp, Skara med 37 röster
» *Rodhe, M. F.*, domänintendent, Mariestad... » 37 »
» *Almin, Richard*, landtbrukare, Björsäter, Lugnås..... » 37 »
» *Jonzon, P. G.*, landstingsman, Leksberg ... » 37 »

vid kontoret i Norrköping

herr *Wahlberg, Fredrik*, ingenjör, Norrköping ... med 37 röster
» *Mossberg, Robert*, brandchef, Norrköping ... » 37 »
» *Henricson, August*, f. d. riksdagsman, Karlslund, Skärkind ..... » 37 »
» *Afzelius, Carl*, disponent, Norrköping ..... » 37 »

vid kontoret i Nyköping

herr *af Schmidt, H. O.*, major, Nyköping..... med 37 röster
» *Weinberg, B.*, f. d. godsägare, Nyköping ... » 37 »
» *Hedin, O.*, ingenjör, Kärrbo, Nyköping..... » 37 »
» *Eriksson, Alb.*, landtbrukare, Skalunda, Kantorp ..... » 37 »

vid kontoret i Sundsvall

herr *Horneij, Arvid*, tandläkare, Sundsvall..... med 37 röster
» *Larsson, B. M.*, grosshandlare, Sundsvall... » 37 »
» *Ekholm, R.*, f. d. riksdagsman, Sundsvall... » 37 »
» *Peterson, G. R.*, redaktör, Sundsvall ..... » 37 »

vid kontoret i Umeå

herr *Boström, N.*, f. d. riksdagsman, Bodbyn, Burträsk ..... med 37 röster
» *Collin, K. R.*, lektor, Umeå..... » 37 »
» *Broman, J.*, kronolänsman, Teg, Umeå..... » 37 »
» *Ohlén, John*, förvaltare, Umeå..... » 37 »

vid kontoret i Uppsala

herr *Gyllensvärd, E.* f. d. akademiräntmästare, Uppsala..... med 37 röster
grefve *von Rosen, E.*, Örbyhus..... » 37 »

herr *Berglund, G.*, godsägare, Stora Bärby ..... med 37 röster
» *Höök, C.*, f. d. riksdagsman, Edeby, Rasbokil » 37 »

vid kontoret i Visby

herr *af Ekenstam, Th.*, häradshöfding, Visby ... med 37 röster
» *Warfvinge, C. O.*, förste landtmätare, Visby » 37 »
» *Larsson, K. L. J.*, riksdagsman, Bondarfve » 37 »
» *Sundblad, A.*, prost, Barlingbo, Visby ..... » 37 »

vid kontoret i Vänersborg

herr *Björklund, E.*, jägmästare, Vänersborg ..... med 37 röster
» *Nordin, Fredr.*, rektor, Vänersborg..... » 37 »
» *Larsson, N. P.*, landstingsman, Byen, Åmål » 37 »
» *Nilson, J.*, kronolänsman, Ljung..... » 37 »

vid kontoret i Västerås

herr *af Billbergh, Th.*, f. d. lektor, Västerås..... med 37 röster
» *Rudberg, Hj.*, f. d. räntmästare, Västerås ... » 37 »
» *Uggla, Claes*, häradshöfding, Västerås ..... » 37 »
» *Hult, Adam*, ombudsman, Kolbäck..... » 37 »

vid kontoret i Växjö

herr *Johansson, O. A.*, hospitalssyssloman, Växjö med 37 röster
» *Bergenstråhle, A. E. G.*, major, Växjö ..... » 37 »
» *Johansson, S.*, landstingsman, Grennaforsa » 37 »
» *Andersson, C. A.*, landstingsman, Ifla, Boarp » 37 »

vid kontoret i Örebro

herr *von Hofsten, H. R.*, major, Örebro..... med 37 röster
» *Montgomery-Cederhjelm, R.*, kammarherre, Segersjö, Lännäs..... » 37 »
» *Andersson, A. G.*, bergsman, Östanor, Rällså » 37 »
» *Persson, O.*, nämndeman, Asker ..... » 37 »

vid kontoret i Östersund

herr *Kjelsson, A.*, landsfiskal, Offerdal ..... med 37 röster
friherre *Fleetwood, G. M. C.*, öfverstelöjtnant, Östersund ..... » 37 »
herr *Engström, E. O.*, landstingsman, Bispgården » 37 »
» *Sundin, E.*, f. d. riksdagsman, Hallen ..... » 37 »

Suppleanter:

vid kontoret i Göteborg

herr *Larsson, L.*, f. d. landstingsman, Hufveröd med 37 röster
» *Sandblad, Erik*, ombudsman vid hypoteksföreningen, Göteborg ..... » 37 »

herr *Hedström, S.*, landstingsman, Varekil..... med 37 röster
» *Olbers, Hj.*, assuranstjänsteman, Göteborg... » 37 »

vid kontoret i Malmö

herr *Ljung, J.*, handlande, Hör ..... med 37 röster
» *v. Schwerin, H. H.*, professor, Lund ..... » 37 »
» *Månsson, Nils*, landstingsman, Höj, Höjsmölla » 37 »
» *Ahlgren, G.*, major, Karlskrona ..... » 37 »

vid kontoret i Falun

herr *Nilsson, A.*, förvaltare, Furudal ..... med 37 röster
» *Holst, P.*, handlande, Malung ..... » 37 »
» *Bohm, H.*, kronofogde, Falun ..... » 37 »
» *Thorsell, B.*, direktör, Wassbo, Ornäs..... » 37 »

vid kontoret i Gäfle

herr *Nilsson, Pontus*, bokförare, Sandviken ..... med 37 röster
» *Wettergren, G.*, disponent, Gäfle..... » 37 »
» *Johansson, Erik*, handlande, Gäfle ..... » 37 »
» *Sjögren, Arv.*, disponent, Forsbacka ..... » 37 »

vid kontoret i Halmstad

herr *Håkansson, C. A.*, landtbrukare, Veinge ... med 37 röster
» *Ehnbom, O. E.*, kronofogde, Halmstad ..... » 37 »
» *Jönsson, S.*, landstingsman, Påarp, Västra Karup ..... » 37 »
» *Frisell, G.*, fil. doktor, Kullagården, Varberg » 37 »

vid kontoret i Härnösand

herr *Modin, J.*, f. d. bruksförvaltare, Härnösand med 37 röster
» *Högberg, J. O.*, landstingsman, Näs, Härnösand ..... » 37 »
» *Högström, E. O. E.*, konsistorienotarie, Härnösand ..... » 37 »
» *Sahlberg, Axel*, disponent, Strömnäs ..... » 37 »

vid kontoret i Jönköping

herr *Rydell, A. P.*, löjtnant, Bredaryd ..... med 37 röster
» *Bolander, C. A.*, landstingsman, Hålkaryd, Vrigstad ..... » 37 »
friherre *v. Otter, A.*, godsägare, S. Hultrum..... » 37 »
herr *Gustafson, David*, landtbrukare, Torsjö ..... » 37 »

vid kontoret i Kalmar

herr *Molin, V.*, landtbrukare, Hossmo ..... med 37 röster
» *Reutersvärd, K.*, f. d. öfverstelöjtnant, Kalmar » 37 »
» *Holm, A. T. O.*, lektor, Kalmar ..... » 37 »

herr *Olsson, Knut*, landtbrukare, Torngård, Gräsgård ..... med 37 röster

vid kontoret i Karlskrona

herr *Svenson, Ferdinand*, landstingsman, Fridlefstad, Björkeryd ..... med 37 röster
» *Håkansson, Henning*, kontorschef, Karlskrona » 37 »
» *Karlsson, K. P.*, fortifikationskassör, Karlskrona, Oscarsvärn ..... » 37 »
» *Beyer, E.*, godsägare, Karlshamn..... » 37 »

vid kontoret i Karlstad

herr *Ydén, G. M.*, f. d. läroverksadjunkt, Karlstad med 37 röster
» *Göthberg, K. P.*, ingeniör, Munkfors ..... » 37 »
» *Huss, R.*, kapten, Karlstad ..... » 37 »
» *Lundberg, A.*, handlande, Skrufstad, Grums » 37 »

vid kontoret i Kristianstad

herr *Jönson, A.*, f. d. riksdagsman, Yngsjö ..... med 37 röster
» *Månson, Nils*, landstingsman, Östra Broby... » 37 »
» *Bengtsson, Sven*, landstingsman, Norup, Vanås » 37 »
» *Pehrsson, I.*, landstingsman, Korsaröd, Tjörnarp..... » 37 »

vid kontoret i Linköping

herr *Reutersvärd, Pontus*, kapten, Linköping ..... med 37 röster
» *Larsson, G.*, landtbrukare, Bonnorp, Stjernorp » 37 »
» *Rudelius, Th.*, major, Linköping ..... » 37 »
» *Danielsson, O.*, godsägare, Åkerby, Skärkind » 37 »

vid kontoret i Luleå

herr *Wallin, H.*, rektor, Luleå..... med 37 röster
» *Andersson, Isr.*, landstingsman, Öjebyn ..... » 37 »
» *Eckhell, Gustaf Arvid*, landsfiskal, Gammelstad ..... » 37 »
» *Bergström, R.*, fabrikör, Öjebyn ..... » 37 »

vid kontoret i Mariestad

herr *Andersson, A.*, landstingsman, Vång, Karlslund ..... » 37 »
» *Forsman, Olaus*, adjunkt, Mariestad ..... » 37 »
» *Johansson, Victor*, disponent, Tidaholm ..... » 37 »
» *Holm, G.*, f. d. läroverksadjunkt, Skara..... » 37 »

vid kontoret i Norrköping

herr *Johansson, Gustaf*, v. konsul, Norrköping ... med 37 röster

herr *Andersson, Gösta*, landtbrukare, Kolstad, Norrköping ..... med 37 röster
» *Andersson, Ernst*, landtbrukare, Skälsund, Norrköping ..... » 37 »
» *v. Malmborg, Karl*, kapten, Wij, Okna ..... » 37 »

vid kontoret i Nyköping

herr *Sjöström, G.*, kyrkoherde, Tuna, Larslund med 37 röster
» *Skjöldebrand, Erik*, arrendator, Rockelsta, Sparreholm ..... » 37 »
» *Tottie, K. F.*, landtbrukare, Lilla Kungsladugården, Nyköping ..... » 37 »
» *von Sydow, C. O.*, kapten, Nyköping ..... » 37 »

vid kontoret i Sundsvall

herr *Nordin, J. E.*, f. d. riksdagsman, Stöde ... med 37 röster
» *Nilsson, N. E.*, disponent, Karlsvik, Sundsvall » 37 »
» *Ahlgren, E.*, f. d. riksdagsman, Ala, Fjäl ... » 37 »
» *Hellgren, J.*, f. d. riksdagsman, Sundsvall... » 37 »

vid kontoret i Umeå

herr *Andersson, J.*, f. d. riksdagsman, Baggböle, Västerhiske ..... med 37 röster
» *Lindgren, J. W.*, rektor, Umeå..... » 37 »
» *Dahlén, A.*, postmästare, Nordmaling ..... » 37 »
» *Grafström, Hj.*, kapten, Umeå ..... » 37 »

vid kontoret i Uppsala

herr *Gille, C.*, bruksförvaltare, Leufsta bruk..... med 37 röster
» *Sjöberg, H.*, akademinotarie, Uppsala..... » 37 »
» *Modén, K. H.*, landtbrukare, Berga, Bergsbrunna ..... » 37 »
» *Wallén, A.*, landstingsman, Ahlsta, Örsundsbro ..... » 37 »

vid kontoret i Visby

herr *Broander, N. J.*, f. d. riksdagsman, Visby med 37 röster
» *Söderberg, J. N.*, stabsintendent, Visby ..... » 37 »
» *Söderström, I. Norrby-*, konsistorienotarie, Visby..... » 37 »
» *Forssman, P. A.*, disponent, Roma kloster... » 37 »

vid kontoret i Vänersborg

herr *Enhus, H.*, ombudsman, Vänersborg ..... med 37 röster
» *Carlson, Joh.*, landstingsman, Gärdhem, Vänersborg ..... » 37 »
» *Håkansson, V. R.*, godsägare, Tengelsbol, Brålanda ..... » 37 »

herr *Hildebrand, B. E.*, landtbruksingeniör, Vänersborg ..... med 37 röster

vid kontoret i Västerås

herr *Lindgren, Gustaf*, f. d. riksdagsman, Islingby, Väster-Fernebo ..... med 37 röster
» *Lindevall, L.*, f. d. riksdagsman, Säva, Altuna » 37 »
» *Holmin, Elis*, major, Gräflinge..... » 37 »
» *Lundblad, Ax.*, landtbrukare, Fredriksberg, Västerås..... » 37 »

vid kontoret i Växjö

herr *Cavalli, L. G.*, major, Växjö ..... med 37 röster
» *Svensson, Martin*, landstingsman, Kampersmåla, Ryd..... » 37 »
» *Westin, E. O.*, kapten, Växjö ..... » 37 »
» *Johansson, N. M.*, nämndeman, Västerhoga, Tolg ..... » 37 »

vid kontoret i Örebro

herr *Pauli, J. M.*, jägmästare, Kloten ..... med 37 röster
» *Windahl, Axel*, grosshandlare, Örebro..... » 37 »
» *Zethelius, G.*, major, Örebro..... » 37 »
» *Pehrson, P. V.*, bruksägare, Ö. Berg, Granbergsdal..... » 37 »

vid kontoret i Östersund

herr *Gillberg, Axel*, läroverksadjunkt, Östersund » 37 »
friherre *Leijonhufvud, E. O. K:son*, häradshöfding, Östersund ..... » 37 »
herr *Nordén, N. M.*, nämndeman, Bledäng, Ålsta » 37 »
» *Brennerfelt, K.*, landstingsman, Söderhögen, Rätan..... » 37 »

sedan ordningen mellan dem af suppleanterna, som erhållit lika antal röster, blifvit genom särskilda lottningar bestämd.

P. Pehrson. Gustaf Boman. Joh. Ström.
Erik Röing.

Protokollet lades till handlingarna; och beslöt kammaren, att underrättelse om de försiggångna valen skulle genom utdrag af kammarens protokoll meddelas bankoutskottet med anmodan till utskottet att lämna såväl fullmäktige i riksbanken som vederbörande afdelningskontor och de valde meddelande om valens utgång.

§ 5.

Remiss af en proposition. Föredrogs för remiss till utskott Kungl. Majt:s proposition med förslag till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och

arbetare, lag om särskild domstol i vissa arbetstvister, lag om vissa arbetstvister, lag om vissa arbetsaftal, lag angående ändrad lydelse af 158 § utsökningslagen samt lag angående ändrad lydelse af 10 § lagen om hvad iakttagas skall i afseende å införande af lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907.

Remiss af en proposition. (Forts.)

Därvid yttrade:

Herr Lindqvist: Herr talman, mina herrar! Af den granskning, som man hittills hunnit verkställa af den kungliga proposition, hvarmed vi hugnades vid lördagens plenum, innehållande förslag till lag om arbetsaftal m. m., framgår att justitieministern i väsentliga delar följt 1910 års särskilda utskotts anmaningar. Vidare framgår, att justitieministern i stort sedt tagit ad notam de erinringar, som gjorts från kungl. kommerskollegium och lagrådet. Justitieministern söker synbarligen genom att på detta sätt underordna sig de olika uppfattningarna, som tid efter annan framförts rörande denna lagstiftning, att lotsa sig fram genom bränningarna och i olika partier och i olika läger samla upp så mycket sympati som möjligt för sitt lagförslag för att slutligen få det igenom, oaktadt man icke kan spåra, att justitieministern nätt upp i något afseende tagit hänsyn till de uppfattningar, som framförts från arbetarhåll. Det är ju också gifvetvis på det sättet, att vårt parlaments sammansättning icke återspeglar dessa arbetaruppfattningar i så hög grad, att man kan anse det nödigt att taga tillbörlig hänsyn till dem, oaktadt dessa lagar, som det här är fråga om att genomföra, dock i stort sedt träffa djupt in i dessa arbetares lif.

Det kan väl icke vara lämpligt att i dag ingå på någon mera djupgående detaljkritik af det föreliggande lagförslaget. Det skedde vid föregående års riksdag, och alla de erinringar, som då från arbetarsidan framställdes i detta afseende, de stå kvar, och det är om dem gifvetvis intet att tillägga därutöfver. Dock synes det mig lämpligt att i dag framhålla några synpunkter i fråga om en del af de ändringar, som äro gjorda från tidigare förslag, och därvid äfven uttala min uppfattning om hufvudinnehållet i dessa lagförslag.

Då man kastar blicken på förslaget till lag om kollektivaftal, mötes man af en väsentlig frontförändring i lagförslaget, nämligen i dess § 8. Man kan säga, att den handbok i lockouträtt, som justitieministern hade utarbetat i sitt förslag till fjolårets Riksdag, den har han i år slopat och i stort sedt lämnat åt sitt öde.

Då proposition i lördags utlämnats i kammaren, kom en stund därefter en ledamot till mig och visade på lydelsen af § 8 i det nu föreliggande förslaget samt fällde därvid till min förvåning det yttrandet: »Detta är ju Refvingelinjen.» Skulle nu till äfventyrs några flera af kammarens ledamöter hafva gjort sig saker till samma missuppfattning, skall jag för min del be

Remiss af en proposition. (Forts.)

att få rätta denna uppfattning och säga ifrån, att uti herr justitieministerns förslag i år ligger alls ingenting af Refvingelinjen. Från denna har han tagit lika klart afstånd i år, som han gjorde förlidet år, och den återfinnes ingalunda i förevarande § 8. Sympatilockouträtten, som man talade så mycket om i fjol, den synes visserligen icke mera, men den finnes där ändå, precis i samma utsträckning som i fjolårets förslag. I öfrigt har man rörande § 8 vidtagit den förändringen, att en del af dess innehåll öfverförts till lagen om vissa arbetstvister, och där återfinna vi detta innehåll i olika stadganden. Men, som sagt, sympatilockouträtten är bibehållen i sin fulla utsträckning såsom förut, och man har i detta afseende tagit all hänsyn till de arbetsgifvareintressen, som rörande denna sak hafva gjort sig gällande vid föreliggande förslags tidigare behandling.

I detta sammanhang skall jag be att få erinra om en skiljaktig ståndpunkt, som herr justitieministern intager. Han vidhåller och framhåller uti sin motivering i statsrådet vid olika tillfällen, att lagstiftningen skall gå varsamt till väga och icke ingripa i parternas kampmedel, icke förhindra dem att begagna sig af nödiga påtryckningsåtgärder, då man icke med förhandlingar kan lösa en tvist; och han vill i öfrigt, att rätten till sympatistrid skall vara alldeles okränkt.

Nu finner man emellertid af den motivering, som gifvits åt § 8 i årets förslag, att justitieministern har gått öfver på särskilda utskottets förslag från i fjor: han säger ifrån, att parter, som äro bundna af kollektivaftal, icke äga rätt att för ordnande af intressetvister, som kunna uppstå under den tid aftalet gäller, tillgripa dylika maktmedel. Jag skall icke ingå på frågan, huruvida det kan vara välbetänkt att gå den vägen eller icke. Men jag vill erinra om, att justitieministern genom denna sin intagna ståndpunkt har till viss del frångått den principiella ståndpunkt, som han förut ställt sig på. Han har så att säga skurit sönder denna principiella ståndpunkt och sagt, att här kan man göra förbud för intressestrider, för arbetsinställelser för lösande af dylika intressetvister. Men han vill icke gå längre, än att detta skulle gälla de två parter, som stå bundna af ett sådant aftal, och han vill icke gå in på något som helst förbud mot sympatistrider i annan utsträckning

Tittar man vidare på detta förslag till lag om kollektivaftal, så finner man, att justitieminstern gått med på att § 9 i 1910 års förslag, som Andra kammaren förkastade, fortfarande får vara borta, nämligen stadgandet om föreningsrätten, som han kallade det. Vi yttrade oss därom i fjol, och jag får för min del säga, att skall en lag slutligen genomföras, så betacka vi oss på arbetaresidan för att få ett föreningsrättsstadgande af ett sådant innehåll som det, hvilket då var inrymdt i ifrågavarande lagparagrafs förslag. Det torde vara ganska välbetänkt, att man icke tar med

detta stadgande längre, ty det var endast ett hån att kalla detta för ett stadgande om föreningsrätten.

Remiss af en proposition. (Forts.)

Men man kan ifrågasätta, huruvida man icke rörande denna lagstiftning börjat i alldeles orätt ända. Mig synes det vara ganska naturligt, att om man vill lagstifta för våra föreningar, deras verksamhet, för allt det väsendtliga, som kan framspringa ur denna verksamhet, så skall man först se till, att detta föreningslif fått sådana former, att det kan utveckla sig på ett tillfredsställande sätt. Detta kan, så vidt jag förstår, icke ske med mindre vi få en *lag om föreningsrätten*, som tydligt och klart säger ifrån, att arbetsgifvarne icke äga rätt att neka arbetarne att tillhöra sina organisationer och att arbetarne icke äga rätt att företaga något mot arbetsgifvare, som vilja tillhöra eller som tillhöra sina organisationer. Det synes mig, som om det skulle vara det riktigaste att börja på detta hållet, att närmare i lag formulera bestämmelser om föreningsrätten och sedan, om man ville gå längre, bygga ut detta med nödvändiga kompletteringar för att organisera verksamheten.

En annan sak, som man borde litet mera beakta i detta sammanhang, synes mig vara den, som rör arbetarnes ekonomiska ställning på arbetsmarknaden. Det finnes i dessa lagar icke något egentligt, som ger skydd åt arbetaren, då det för honom gäller att utfå skälig ersättning för sitt arbete, som honom med rätta bör tillkomma. I lagförslaget om personliga aftal är det visserligen uttaladt, att arbetsgifvaren skall utgifva den lön, som arbetaren fordrar, där den ej kan anses vara oskälig, om arbetsaftalet ej är ingånget om en viss bestämd lön, men huru tror man, att detta stadgande skall taga sig ut i verkligheten? Det blir gifvetvis beroende på arbetsgifvarens subjektiva uppfattning, om arbetaren fordrat skälig ersättning eller icke. Och om arbetaren icke underkastade sig, så skulle, enligt den form, man gifvit lagen om arbetsdomstolen, arbetaren ha att gå till allmän domstol för att finna rättelse i detta afseende. Det är nog mycket, som brister i detta afseende rörande detta skydd, och det synes mig, att regeringen ägnat alldeles för liten uppmärksamhet just åt den frågan, när man nu en gång ger sig in på lagstiftning på detta område.

Jag har gjort mig underrättad om, att det i England sedan 1891 existerar en lag, utvidgad och ändrad 1895 och 1901, som för vissa industrier bestämmer, att arbetsgifvaren skall vara pliktig lämna arbetaren specialuppgifter angående lön och arbete, så att arbetaren är i stånd med ledning däraf beräkna lönen. Dessa uppgifter skola lämnas före utgifvandet af ackordsarbete, vare sig de, såsom gemensamma för alla arbetare, anslås på lämplig plats eller eljest skriftligen meddelas hvarje särskild arbetare. Uppgifterna skola vara tydliga och allmänfattligt framställda. För öfverträdelse stadgas bötesstraff, och en särskild myndighet har till uteslutande uppgift att kontrollera ackordsaftalen.

Remiss af en proposition. (Forts.)

Denna fråga om ackordsarbetet är ju en ytterst viktig fråga och berör ett aflöningssystem, som utbredt sig alldeles ofantligt äfven i vårt land, men arbetarne stå här i landet i allmänhet rättslösa gent emot det godtycklighetssystem, som i stort sedt gäller beträffande dessa ackordsarbeten. Arbetaren kommer säkerligen högst sällan i åtnjutande af den ersättning, som bör tillkomma honom, då han vid utförandet af ackordsarbetet lämnar ifrån sig så mycken arbetskraft, som det öfver hufvud är möjligt för honom att åstadkomma.

Vi finna vidare i lagen om kollektivaftal, att skadeståndsparagrafen kvarstår i sin fulla grymhet. Alla de skäl, som förra året från vår sida framfördes mot dessa stränga stadganden om skadestånd, kvarstå äfven nu, och jag skall därför icke uppehålla mig så särdeles mycket vid dem. Jag vill emellertid hemställa, att kammarens ledamöter må i de handlingar, som öfverlämnats till Eder, taga del af kommerskollegii yttrande i denna fråga. Kommerskollegium ställer sig ytterst tveksamt rörande det stadgande, som blifvit föreslaget af regeringen rörande skadestånd för brott mot ingånget aftal och brott mot lagen. Jag tror, att denna fråga är af så ofantligt stor vikt och innebörd, att den skulle kunna gifva anledning till ytterligare ompröfning och vidare öfvervägande, innan man går att fatta beslut om i lag stadfästa bestämmelser af ifrågavarande slag. Den lindring, som man väl här kommer att fästa särskildt stort afseende vid och som är föreslagen af justitieministern i fråga om utkräfvande af skadeståndet, i enlighet med utskottets anvisning, kan jag icke förstå skulle i det praktiska lifvet få så särdeles stort värde. Om vi t. ex. haft en sådan lag vid 1909 års stora strid — jag undrar och vill spörja, huru en arbetsdomstol skulle ställt sig till det skadeståndskraf, som tryckeriägarne framställt mot typograferna för att dessa deltogo i storstrejken? Det skulle vara ganska intressant att veta, om en arbetsdomstol skulle ha tagit någon hänsyn till, att här förelåg en alldeles särskild omständighet. Här förelåg en sådan omständighet, att denna grupp af arbetare alldeles omotståndligt drogs med så att säga i den strid, som då pågick här i landet. Men jag ställer mig för min del ytterst tveksam till frågan, huruvida en arbetsdomstol skulle ansett detta vara en sådan omständighet, att skadeståndet kunnat nedsättas eller helt bortfalla. Jag betviflar det, och jag tror, att en arbetsdomstol skulle här som i de flesta andra fall kommit att utdöma helt och fullt skadestånd för hvarje sådan förseelse, som kunnat rubriceras som brott mot aftal eller lag.

Det synes sålunda af de korta erinringar, som jag gjort, att för mitt vidkommande och för de organiserade arbetarnes del, för hvilka jag fortfarande vågar stå som talesman, jag kan säga, att vi icke äro tillfredsställda med det förslag till kollektivaftalslag, som regeringen i år framlagt.

Remiss af en proposition. (Forts.)

Går man så till nästa lagförslag i den förelagda propositionen, förslaget till arbetsdomstol, så möta oss där samma oegentligheter som i tidigare förslag, rörande domstolens sammansättning. Vi ha i denna fråga gjort våra erinringar i fjor, och jag vill här åter understryka desamma, att om domstolen skall sammansättas på detta sätt med så mycket jurister, som här är föreslaget, så frukta vi, att den icke kan få någon tillit ute bland arbetaremassorna, inte bland dem, hvilkas angelägenheter denna domstol skulle komma att taga om hand och afgöra. Vidare finner man, att tvister, som härflyta af arbetsaftal, äro undantagna från domstolens kompetensområde. Man har i ett afseende förbättrat förslaget genom borttagandet af appellationsrätten, hvarigenom denna domstol gjorts till enda instans, men som en konsekvens af detta föreskrifves då, att denna domstol icke kan få att syssla med annat än själfva kollektivaftalet som sådant. För mig står det dock klart, att skall man i detta stycke vinna någon fördel, så borde de individuella aftalen, som normeras af kollektivaftalen, också hänföras till arbetsdomstolen. Jag vill spörja de närvarande, om det är någon, som tror, att en arbetare, som afskedas utan iakttagande af stadgad uppsägningstid eller som eventuellt fått 10 à 20 kronor innehållna af arbetsgifvaren, skulle kunna gå den allmänna domstolsvägen med alla de kostnader och den tidsutdräkt, som erfordras för att få rättelse. Nej, för visso komma arbetarne icke att kunna gå den vägen, utan de få låta udda vara jämt och finna sig i oegentligheterna. Regeringen vill icke och säger sig af flera skäl icke kunna gå den vägen och bereda arbetarne den lättnaden, att, om en arbetsdomstol infördes, äfven dessa tvister rörande personliga aftal skulle bringas till lösning af arbetsdomstolen. Sålunda råder det, som herrarne torde finna, icke någon tillfredsställelse på arbetarehåll med en lag af här nämndt innehåll.

Gå vi nu till det nästa af de föreliggande förslagen, lag om vissa arbetstvister, som det helt kort heter med det förändrade namn, som lagen fått, så se vi, att här kanske de väsentligaste ändringarna vidtagits. I det förslag, som nu är framlagdt af regeringen, upptages den utbyggnad på förlikningsmannainstitutionen, som af enskild motionär fördes fram vid fjorårets riksdag. Hela förslaget har emellertid dessutom fått en helt annan läggning. Det blir icke längre någon medling på känn, som det varit hittills. Nu skola parterna *kallas* och äro skyldiga att infinna sig till förhandling, och genom en sådan kallelse upphäfvas parternas aktionsplaner för en viss tid. Ja, en del af detta låg i det förslag, som blef uppgjordt i fjor efter enskild motionärs yrkande. Men såvidt jag kan förstå, har efter den ytterligare tillbyggnad, som gifvits af justitieministern i år, lagen gifvits en ofantligt stark läggning af tvingande och bindande natur, ifrån att det förut endast varit en fri medling, hvilken fria medling

Remiss af en proposition. (Forts.)

hittills visat sig fördelaktig för båda parterna. Det värsta af det hela synes mig vara, att man lagt in ett nytt kapitel under rubriken »om vissa villkor för arbetsinställelse eller liknande åtgärd», och i denna afdelning återfinnes en hel del af innehållet i förutvarande paragraf 8 i kollektivaftalslagen. Här stadgas, att parterna icke få vidtaga eller utvidga arbetsinställelse inom 30 dagar från det kallelse till förhandlingar utgått. Huru detta skulle komma att verka är för närvarande svårt att säga, men gifvet är, att detta blir ett ganska hårdt band på parterna och under vissa omständigheter torde det komma att inverka ganska revolterande på förhållandena mellan dessa. Arbetsinställelse får enligt förslaget icke tillgripas med mindre än 7 dagars varsel gifvits, och slutligen har man infört i denna lag om vissa arbetstvister en § om skadeståndsbestämmelse i likhet med hvad som är förhållandet med kollektivaftalslagen.

Man har sålunda så att säga byggt om hela lagen: från att ha varit ett mera frivilligt institut, som, såsom åren visat, verkat fördelaktigt, har man gjort den till en bindande lag, där man stadgat skadestånd för brott mot vissa bestämmelser och där man gjort det hela så tvingande och bindande och så starkt som öfverhufvud kunnat åstadkommas.

Jag tror nog, att herr justitieministern drar på munnen, när man nu åter vidrör en sak, som framhållits förut rörande vissa andra lagförslag. Men som lekman gör det på mig ett egendomligt intryck, och jag måste fråga, hvart det skall ta vägen med lagstiftningsarbetet, när man ser, huru lagarne svälla ut. De blifva allt vidlyftigare och allt mera obegripliga framför allt för dem, som icke äro lagkunniga. Den föregående lagen om medling i arbetstvister innehöll 15 §§, genom påbyggnaden i fjor ökades §§ antal till 18, nu har justitieministern lyckats åstadkomma en lag med ett omfång på 31 §§; i förhållande till den föregående lagen har denna ökats med 100 procent eller med andra ord fördubblats. Jag vill härvidlag gifva den upplysningen, att det visserligen är en §, som är sönderslagen i tre, och detta bidrager naturligtvis att öka paragrafernas antal. Men det är ju så, att när den stränga juridiken tillämpas på ett lagarbete, så ser man icke så särskildt mycket på det lefvande lifvet, utan man genomför konsekvenserna efter sin stränga juridiska uppfattning. Ta vi icke detta, så blir det en lucka, ta vi icke detta, så blir det en annan oegentlighet, heter det. Alltså måste de juridiska konsekvenserna genomföras till det yttersta, och så ha vi dessa volymer, som vanliga dödliga nätt upp kunna klara sig med.

Hvad slutligen lagen om vissa arbetsaftal beträffar, så vill det synas åtminstone mig, som om till och med justitieministern skulle vara tveksam, huruvida denna lag kan eller bör genomföras i år. Han klagar i sin motivering öfver att han fått in för sparsamt med belysande material, för litet antal yttranden angå-

ende detta lagförslag. Och om jag icke misstager mig, gör äfven kommerskollegium sina erinringar rörande denna lag — kanske tar jag fel, kanske har kommerskollegium icke fått förslaget hänskjutet till sig eller fått tillfälle att pröfva det, som man skulle önskat — men kollegiet ger uttryck åt, att om det blifvit i tillfälle därtill, så skulle det haft en del erinringar att göra. Af hela motiveringen till förslaget kännes det och synes det, att man är ganska tveksam, huruvida man bör drifva saken till sin spets för att få denna lagstiftning igenom. Jag hyser för min del rörande denna lag samma uppfattning, som jag uttryckte vid föregående års riksdag, nämligen att indistriarbetarne icke ha något som helst behof af denna nya »tjänstehjonsstadga». Jag skall därför icke yttra mig om detta lagförslags innehåll. Jag vill bara understryka som min uppfattning, att vill man, att något i detta afseende göres, vill man reglera de personliga aftalen genom särskild lag, som här föreslagits, då synes det mig lämpligare, att den frågan ordnas i samband med en revision af vår nuvarande legostadga. Det kan icke förnekas, att om det förslag, som nu föreligger, skulle göras till lag, så skulle det ju också omfatta jordbrukets arbetare, de så kallade fria arbetarna på landet Det synes mig vara alldeles oegentligt att man genomför en lag för dessa arbetare, innan man fått de andra förhållandena ordnade rörande den föråldrade legostadgan. Sålunda tror jag det skulle vara fördelaktigt, att man ginge den vägen, att man läte de sakerna följas åt.

Remiss af en proposition. (Forts.)

Jag kan dock icke underlåta att göra ett par korta erinringar om en sak i stadgandet rörande det personliga aftalet. Jag har särskildt lagt märke till, att justitieministern rörande en punkt nödgats förklara, att nu är han bet, nu kan han icke lämna några nya uppslag i en viss punkt. Det fanns i det förra lagförslaget vissa bestämmelser för säkerställande af de dekompter, som arbetsgifvare eventuellt kunde komma att taga upp af arbetare. I år har justitieministern i det förslag som gick till lagrådet föreslagit, att detta säkerställande skulle ske på sådant sätt, att de af arbetsgifvare upptagna dekompterna skulle deponeras hos öfverexekutor. Lagrådet har gjort åtskilliga erinringar mot detta och förmenat, att den förmånsrätt, som arbetarna ha enligt annan lag, är tillräcklig för ändamålet. Då går justitieministern öfver till denna lagrådets ståndpunkt med förklaringen, att nu har han försökt med så många stadganden, att nu kan han icke gå längre och icke hitta på något nytt. Och så är hvarje förslag om säkerställande af dessa dekompter uteslutet ur lagen, och det skola arbetarna vara tillfredsställda med. I detta afseende har justitieministern intagit en ståndpunkt, afvikande från den han i öfrigt intagit. Han släpper eljest icke taget så lätt, då det gäller något, som han anser bör genomföras.

Beträffande lagförslaget i dess helhet, så vill jag framhålla,

Remiss af en proposition. (Forts.)

att man väl icke har så mycket att hoppas på af det utskott, som nu skall tillsättas och i första hand gå till behandling af dessa frågor, därför att med den sammansättning, vårt parlament har, utskottet kommer att förfoga öfver en säker och bestämd högermajoritet, som fattar beslut, oberoende af de uppfattningar, som framföras af arbetarna. Men till denna kammares ledamöter vill jag rikta den vädjan, att de ej må bidraga till ett beslut om denna lagstiftning i år, då vi alla sitta här, valda på grund af ett utdömdt rösträttssystem. Vår nuvarande regering och den höger, som ännu sitter vid makten, vill ju genomföra i de breda lagrens lif djupt ingripande lagar några månader innan valen till Andra kammaren ske efter en ny valordning. Men detta ansvar synes mig att vi som folkrepresentanter icke böra åtaga oss. Vill man gå rättvist och hänsynsfullt tillväga i denna sak, vill man handla fördomsfritt, då bör man gå så till väga, som man gjort vårt broderland Danmark, så att allt befintligt material öfverlämnades till en kommitté, bestående af enbart organiserade arbetare och arbetsgifvare, som under en opartisk ordförandes ledning finge utarbeta det förslag, som kunde gagna såväl parterna som samhället.

Till sist vill jag erinra de ärade ledamöterna om, att industriarbetarnas ställning här i landet och arbetarnas ställning i allmänhet sannerligen icke är gynnsam. Man har kommit fram med ett slagord, att det råder brist på arbetsintensitet hos våra svenska arbetare. Men oaktadt detta finna vi, att det går en ständigt svällande ström, en emigrationsström af dessa arbetare öfver till ett annat land, där arbetsintensiteten säges vara högst uppdrifven. Vill man bidraga till att utveckla och betydligt förstora denna emigrationsström, då skall man taga lagar af det innehåll och den innebörd, som här föreligga mot detta folks vilja. Vill man det icke, då skall man lagstifta i samförstånd och i förening med detta folks vilja och önskningar.

Jag har velat göra dessa erinringar redan nu för att öppet få göra klart för ledamöterna, att på arbetaresidan en sådan önskan gör sig utomordentligt starkt gällande och att det därför gäller att noggrant öfverväga, om den nu af mig anvisade vägen icke är den lyckligaste och riktigaste för vårt land och folk.

Herr Thyrén: Hvad som föranledt mig att på detta tidiga stadium begära ordet i detta ärende är den omständigheten att jag i herr statsrådets och chefens för justitiedepartementet yttrande finner en passus, som synes syfta på det yttrande, som jag hade här i kammaren under ärendets slutliga behandling vid förra årets riksdag. Men innan jag går öfver till den punkten, vill jag i korthet gära några inledande anmärkningar.

Det synes mig gå som en röd tråd genom justitieministerns uppfattning af den punkt, som jag här särskildt vill uppehålla

mig vid, nämligen frågan om sympatiinställelserna, den åsikten, att om man jämför det nuvarande tillståndet, *utan* lag, med det tillstånd, som skulle uppstå, därest denna lag komme till stånd — tillståndet *före* med tillståndet *efter* — det i fråga om sympatiinställelserna skulle komma att ställa sig fullkomligt lika. Det är egentligen icke något legaliserande — synes justitieministern anse —; förslaget innebär icke någon ändring af hvad som redan finnes, »det är icke fråga om att släppa efter på inskränkningar», som för närvarande verka. Så uttrycker han sig bokstafligen och det är en tanke, som går igen öfverallt hos honom. Jag behöfver knappast påpeka, huru afgörande denna utgångspunkt är för det slut, hvartill man kommer. Jag kan i denna afgörande punkt alldeles icke instämma med justitieministern, och jag har förut antydt hvarför. Jag skall nu göra det i något annan form. Jag vill tillåta mig att göra ett antagande, som kan synas någon osannolikt, men som säkerligen icke är otänkbart. Jag antager ett genomfördt kollektivaftal inom det svenska jordbruket, och jag jämför det fall, att ett sådant kollektivaftal funnes redan nu, i detta gifna ögonblick, här i landet inom jordbruket, och det fall, att det komme till stånd inom jordbruket efter det att detta förslag blifvit lag. Ligga då förhållandena lika? Nej, enligt min uppfattning är det en mycket djupgående skillnad. Säg, att t. ex. fråga uppstode om en vidt utbredd mjölkstrejk, skördestrejk eller något därmed jämförligt, så skulle otvifvelaktigt rättskänslan inom folket *nu* reagera däremot med stor styrka, om än enstaka agitatorer framträdde och vunne enskilda individer därför, skulle den allmänna rättskänslan, rättsinstinkten dock utgöra ett åtminstone mycket svåröfverstigligt hinder för dem att komma fram på den vägen. Ty måste man än hålla med justitieministern i hvad han yttrade under föregående riksdag, att rättskänslan på detta område redan är underminerad genom industrialismen, så är den likväl icke alldeles tillintetgjord. Men den *skulle kunna* tillintetgöras.

Remiss af en proposition. (Forts.)

Jag tror således, att här är ett mycket effektivt hinder, såsom saken för närvarande ligger, i själva rättskänslan, hvilken väl kan någorlunda finna sig i, att en sympatistrejk eller en sympatilockout äger rum, när denna håller sig inom rimliga gränser och när den skada, som göres, icke står i allt för stort missförhållande till hvad man därigenom vill vinna, men hvilken säkert icke finner sig i, att en sådan sympatiinställelse går huru långt som helst, öfver alla rimliga gränser.

Komma förhållandena att gestalta sig på samma sätt, om detta förslag blir lag? Nej, förslaget har valt tystnadens form, men hvarje jurist förstår genast, att vi *e contrario* komma till precis samma resultat som förut. Lagen har faktiskt tillåtit sympatiinställelse; det kan icke hjälpas, och det har ju justitieministern själf icke på något sätt sökt dölja i det yttrande, som

Remiss af en proposition. (Forts.)

jag här närmast talar om. Med denna lag kommer således sympatiinställelse att blifva lagligen tillåten utan någon åtskillnad; tillåten *in blanco*. Den mest *befogade* sympatilockout, som åsyftar att hindra eller möta en okynnesstrejk af det klandervärdaste slag hos någon liten arbetsgifvare, och den mest *obefogade* sympatilockout, som åsyftar en oskälig lönenedpressning; den mest *befogade* sympatistrejk liksom den allra mest *obefogade* och fördömliga skörde- och mjölkningsstrejk — allting är *in blanco* legaliseradt och lagligen tillåtet. Jag påstår, att sådan är icke rättskänslan, att man kan säga, att tillståndet nu är på det sättet beskaffadt, som det skulle kunna blifva, om detta förslag blefve antaget som lag. Det finnes verkligen fördämningar *nu*, men dessa skulle kunna undermineras på denna konstlade väg, och jag menar, att det är hvad man framför allt bör akta sig för.

Nu vill man svara, att detta, när allt kommer omkring, blir lösa möjligheter. Jag kan icke *försäkra*, att det kommer att gå så i framtiden, att sådana missbruk skola äga rum. Men man får icke, af allt för mycket förhoppningsfullhet, ställa sig inom den kategori, för hvilken, enligt ordspråket, vår Herre är förmyndare. Man kan göra svåra misstag, och det *kan* hända, att allting klarar sig ändå. Men faran för missbruk är så pass stor, att jag icke kan se, att lagstiftarne kunna taga den risken.

Då man vidare följer justitieministerns utförande af denna sak, så finner man en sådan tafla af framtiden, som vi förut hafva hört här i Riksdagen och äfven sett i pressen. Inom industrien är lockouten det starka vapnet, hvilket hindrar okynnesstrejk, men hvilket, tack vare arbetsgifvarnes klokhet och hänsynsfullhet, icke egentligen missbrukas. Där verkar således lockouten såsom ett medel mot okynnesstrejk, och allting är bra. Inom jordbruket är också allting bra: där parerar man nämligen faran för en sympati*strejk* genom de fasta arbetsaftalen på längre tid. D. v. s. situationen blir sådan inom industrien, att arbetarne hafva obestämda arbetsaftal med 14 dagars uppsägning (eller någon annan kort uppsägningstid), som möjliggör, att arbetsgifvaren där kan använda sympati*lockout*. Men inom jordbruket kan arbetaren icke använda sympati*strejk*, ty han mötes där af de fasta aftalen. Äfven om allt *kan* gå väl på detta sätt, så är det dock naturligt och mänskligt, om arbetarne i den situationen mista humöret och få den uppfattningen, att de äro ställda rättslösa. De kunna icke komma någon vart i industrien, ty där står lockouten hotande öfver dem, och de kunna icke komma någon vart i jordbruket: sympatistrejk går ej där att använda. Det kan då icke vara förvånande, om de börja röra på sig och gripa efter andra och ännu farligare medel. Detta så länge missbruket *icke* kommer med i spelet.

Men hvem garanterar, att icke missbruk från arbetsgifvarehåll inom industrien komma med? Justitieministern har natur-

Remiss af en proposition. (Forts.)

ligtvis icke kunnat undgå att taga den möjligheten med i beräkningen, men han vill parera den med den anmärkningen, som utan tvifvel i och för sig är riktig, att det är dock en risk och en stor förlust för arbetsgifvarne att i otid använda sig af lockout. Det är ett tveeggadt vapen och sårar arbetsgifvarne själfva. Men man bör komma ihåg, att då en arbetsgifvare gör upp den kalkylen, så tager han i betraktande den *vinst* han beräknar sig genom lockouten, och mot den väger han förlusten. Än vidare, att arbetsgifvarne inom industrien ofta nog kunna beräkna *tiden* för denna lockout, så att inställandet af produktionen blir honom en fördel i stället för en nackdel, åtminstone för någon kortare tid. Än vidare att i detta läge själfva *hotet* om lockout, åtminstone om det en och annan gång sättes i verket, kan betyda alldeles tillräckligt såsom maktmedel. En arbetsgifvare behöfver kanske endast högst sällan göra lockout, men hotet, möjligheten, är nog för att öka hans makt till den punkt, där åtminstone *frestelsen* till missbruk ligger mycket nära. Och det skulle då endast behöfva antagas — hvad lagstiftningen måste räkna med såsom en möjlighet — att kapitalet i vårt land kommer att samlas på allt färre händer och på allt hänsynslösare händer, kanske på utländska händer. Vilja vi tänka oss det yttersta, kunna vi till slut komma därhän, att vår svenska arbetsmarknad regleras genom lockoutdekret eller lockouthot från Berlin, från Frankfurt, från Jerusalem, hvad vet jag. Det kunde till slut taga sådana dimensioner, att man ur ren regeringssynpunkt finge grundad anledning att ångra den dagen, då till en fraktion i riket, som ändock har makt nog, lämnats ett så utomordentligt maktmedel, som denna lagbestämmelse kanske skulle visa sig vara.

Ja, mot detta, som jag nu nämnt såsom den yttersta verkan af denna lag — mot detta hafva vi nu att ställa den väg, som herr justitieministern har berört på sidan 58 i sitt yttrande men tämligen utan vidare afvisat, nämligen den möjligheten att lägga i arbetsdomstolens hand att i de särskilda fallen afgöra, huruvida en sympatiinställelse har varit befogad. Häremot har justitieministern egentligen anfört det, att ett sådant förfarande skulle endast betyda ett kort uppskof med afgörandet. Ty, säger han, domstolen blir ju tvungen att ställa sig på en af de två ståndpunkterna: antingen är sympatiinställelse förbjuden eller är sympatiinställelse tillåten. Domstolen finge sålunda göra hvad som förutsättes, att vi nu här skola göra. Den finge lösa frågan i vårt ställe. Och, menar justitieministern, då är det väl naturligt och riktigt, att lagstiftaren bör göra detta hellre än att uppskjuta det och kasta det på domstolen. Ja, skulle man se saken så, är jag visst den första att erkänna, att det vore i allra högsta grad meningslöst att uppskjuta frågan och lägga den i domstolens hand. Under sådana förhållanden skulle det förvisso aldrig falla åtminstone mig in att förorda en dylik åtgärd. Men

Remiss af en proposition. (Forts.)

jag måste säga, att det något förvånar mig, att justitieministern fattat det på det sättet, då väl en annan uppfattning torde för en jurist ligga mycket närmare till hands, nämligen att domstolen — för att använda ett juridiskt talesätt — afgör målen genom att döma *in concreto* och icke genom att uppställa en alltid lika regel *in abstracto.* Domstolen kan och bör, vid pröfningen af de olika fallen, göra precis detsamma, som rättskänslan kan göra och nu gör. Domstolen *kan* göra skillnad mellan den befogade sympatilockouten, som kommit till såsom vapen mot en okynnesstrejk, och vice versa. Domstolen *kan* göra skillnad, tillåta det ena och förbjuda det andra, hvad lagen däremot absolut *icke kan.* Lagen fattar sin fasta ståndpunkt, skär allting öfver en kam. Domstolen har däremot den stora fördelen att icke behöfva eller böra göra detta. Möjligen kan man så småningom på den vägen, under afdömande af de särskilda fallen, skapa vissa regler, som afgöra, när sympatiinställelse kan vara tillåten eller icke, till dess vi lyckats komma fram till det verkliga slutmålet, hvilket uppenbarligen bör vara, att sympatiinställelser icke vidare förekomma.

Jag behöfver icke erinra om hvad justitieministern för öfrigt själf här redan antydt, att rättens historiska utveckling visar oss exempel i mängd på dylika förhållanden och äfvenså vår nuvarande rättsordning. Om jag tänker på hvad som ligger mig närmast, straffrätten, så förklarar vår lag aldrig uttryckligen, att straffrihet får inträda, därför att man är i *nöd* (icke att förblanda med nöd*värn*). Men domstolarna hafva upprepade gånger t. ex. fritagit den från ansvar för mened, hvilken svurit falskt, då han af misstag kommit att höras såsom vittne i brottmål, där han själf varit gärningsman. Vi hafva många prejudikat från högsta domstolen, där domstolen har dömt på det sättet. Lagen säger ingentig, men domstolarna hafva funnit sig oförhindrade att medgifva straffrihet, på samma sätt som när en människa för att rädda sitt lif under en kall vinternatt kanske olofligen i skogen sätter eld på en främmandes vedhög. Ingen förståndig människa, hoppas jag, ingen förståndig domare i detta land skulle döma denna person för uppsåtlig skadegörelse och förlita sig på Konungens benådning. Likaså skulle väl ingen förståndig domare döma till lifstids straffarbete en läkare, som genom kraniotomi dödat fostret för att rädda moderns lif, ehuru lagen, bortsedt från nödvärn, icke tillåter någon att döda en människa för något ändamål. Korteligen, det finnes många fall, där lagen, om den än icke utan vidare förklarar *in blanco,* att den, som befinner sig i nöd, får lof att begå brott utan att straffas, likväl förtröstansfullt lägger i domstolarnas hand att i de särskilda fallen se till och afväga, huru stor nöden är och huru stor den skada är, som göres.

Jag förstår fullkomligt väl, att denna jämförelse endast i rätt ringa mån träffar tillsammans med det fall, som vi nu tala om. Men just beträffande den punkt, som det nu gäller, kan

man kanske hafva någon ledning af dessa straffrättsexempel.

Remiss af en proposition. (Forts.)

Slutligen vill jag också lägga till, att mot den väg, om hvilken justitieministern yttrat sig längre upp på samma sida och på föregående sida, nämligen den att stadga en tidsbegränsning, inom hvilken sådana aftalsbestämmelser, som medgåfve rätt till sympatiinställelse, skulle kunna med laga verkan införas i aftal, exempelvis fem år eller tio år eller någonting dylikt, mot den har justitieministern anmärkt, att, om man öfverhufvud taget står på den ståndpunkten, »att de nuvarande förhållandena ej tillåta ett fullständigt aflysande af sympatiåtgärder, kan väl icke ens med någon grad af sannolikhet på förhand beräknas, vid hvilken tidpunkt ett sådant afvisande må vara möjligt». Och därför har han icke velat veta af någon tidsbegränsning. Han har dock själf nere på sidan 57 antydt »åstadkommande af kollektivaftal, omfattande hela industrier, och stadgande af gemensam utlöpningstid för aftalen inom sammanhörande industrier» såsom »en tänkbar utväg att komma ifrån det nuvarande tillståndet». Under sådana förhållanden är det väl icke alldeles orimligt att tänka sig, att man med ledning af redan vunnen erfarenhet t. ex. från verkstadsindustriens område kan i detta hänseende bilda sig en uppfattning »med *någon* grad af sannolikhet» — för att citera honom själf — d. v. s. att man med *någon* grad af sannolikhet skulle på förhand kunna tänka sig en tidrymd, inom hvilken en dylik konsolidation åtminstone i mångfaldiga industrier skulle kunna låta sig genomföras. Jag tror således, att äfven beträffande den utvägen borde man icke a priori ställa sig så afvisande, som här har skett.

Jag vill icke nu inlåta mig på, hvilkendera af dessa båda tänkbara vägar man bör välja, utan inskränka mig till att säga, hvad jag sade vid föregående riksdag, att ingendera är egentligen *omöjlig*. Visserligen har jag min mening om hvilken som är bäst, men, som sagdt, jag vill icke upptaga kammarens tid med att nu närmare tala härom.

Jag ber att få sluta med den sammanfattning utaf hvad jag förut sagt, att jag finner det under alla omständigheter tillrådligt att taga någon af dessa två försiktiga vägar eller någon annan därmed jämförlig försiktig väg i stället för att genom ett legaliserande in blanco af sympatiinställelser släppa lös detta farliga maktmedel, om hvars sista verkningar man absolut icke för närvarande är i stånd att göra sig någon säker föreställning — hvarom blott så mycket är säkert, att ordspråket om att *så vind och skörda storm* kommer att gälla i fullaste mening.

Jag anhåller, herr talman, att detta mitt yttrande må få åtföljа remissen af den kungl. propositionen.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt att hänvisa ifrågavarande proposition jämte de i anledning af densamma nu afgifna

yttrandena till det särskilda utskott, som Riksdagen beslutit tillsätta.

§ 6.

Till särskilda utskottet öfverlämnades härpå jämväl Kungl. Majt:s proposition angående anslag till arbetsdomstolen.

Vidare remitterades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt arbetarna vid mynttillverkningen P. A. Andersson, O. H:son Olofsson, R. V. Sahlén och C. A. Staflund.

§ 7.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 3 och lagutskottets utlåtande nr 5.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	*Jönsson* i Refvinge	under	6	dagar	fr. o. m.	den 15	februari
»	*Widén*	»	3	»	»	» 16	»
»	*Broström*	»	7	»	»	» 17	» och
»	*Magnusson* i Tumhult	»	8	»	»	» 16	»

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,19 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Onsdagen den 15 februari.

Kl. 11. f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 9 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Malm* aflämnade Kungl. Maj:ts proposition angående pension å allmänna indragningsstaten åt förre fästningsbyggnadsarbetaren A. J. Olsson Carlberg.

Denna proposition bordlades på begäran.

§ 3.

I enlighet med därom den 11 innevarande februari fattadt beslut företogs nu val af elfva ledamöter i det särskilda utskott Riksdagen beslutit tillsätta.

Därvid aflämnades 85 valsedlar med partibeteckningen »Liberala samlingspartiet», 80 valsedlar med partibeteckningen »Landtmännen» och 36 valsedlar med partibeteckningen »Socialdemokratiska gruppen».

De med partibeteckningen »Liberala samlingspartiet» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom	första	namn	herr	*Schotte*,
»	andra	»	»	*Larsson* i Klagstorp,
»	tredje	»	»	*Wijk*,
»	fjärde	»	»	*Sandström* och
»	femte	»	»	*Åkerman*.

De med partibeteckningen »Landtmännen» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom	första	namn	herr	*Zetterstrand*,
»	andra	»	»	*Pettersson* i Bjälbo,
»	tredje	»	»	*Jönsson* i Slätåker och
»	fjärde	»	»	*Anderson* i Arvika.

De med partibeteckningen »Socialdemokratiska gruppen» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom	första	namn	herr	*Lindqvist* och
»	andra	»	»	*Persson* i Malmö.

På grund häraf blef ordningen mellan namnen å de särskilda gruppernas valsedlar bestämd på sätt ofvan angifvits.

Vid härefter företagen fördelning af platserna mellan de olika grupperna tillföllo dessa nedannämnda personer i följande ordning:

herr *Schotte*,
» *Zetterstrand*,
» *Larsson* i Klagstorp,
» *Pettersson* i Bjälbo,
» *Lindqvist*,
» *Wijk*,
» *Jönsson* i Slåtåker,
» *Sandström*,
» *Anderson* i Arvika,
» *Persson* i Malmö och
» *Åkerman*.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående paragraf omförmälda valet.

§ 5.

Föredrogos hvar för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner, och hänvisades därvid till bankoutskottet propositionen med förslag till lag om bankrörelse och till lag om ändrad lydelse af 10 § i lagen den 5 juni 1909 angående emissionsbanker.

Till särskilda utskottet öfverlämnades härpå propositionen angående anslag till bestridande af kostnaden för den genom statens försorg anordnade medlingen i arbetstvister.

Vidare remitterades till bankoutskottet propositionerna:

angående pension åt sysslomannen vid Malmö asyl C. A. V. Stadler; och

angående pension åt stationsinspektoren Lars Fredrik Reinhold Schmidts änka.

Slutligen hänvisades till jordbruksutskottet propositionerna:

angående upplåtande af vissa områden från förra länsmansbostället Ågård nr 1 i Hallands län;

angående försäljning af ett till förra fältväbelsbostället Bjärshult nr 1 i Kalmar län hörande område;

angående upplåtande af lägenheter från förra kornettsbostället Edema nr 1 i Kristianstads län;

angående upplåtande af lägenheter från förra länsmansbostället Hönjarum nr 2 med Dufvemölla kvarn i Kristianstads län;

angående upplåtande af en lägenhet från förra kaptensbostället Dräggesta nr 3 och 4 i Uppsala län;

angående upplåtande af en lägenhet från förra predikantsbostället Tolånga nr 1 och 6 i Malmöhus län;

angående upplåtande af ett område från förra fanjunkarbostället Araskoga nr 2 i Malmöhus län;

angående upplåtande af vissa områden från förra hospitalshemmanet Dufvedal nr 1 i Östergötlands län;

angående upplåtande af en lägenhet från förra fänriksbostället Diseröd nr 1 i Göteborgs och Bohus län; samt

angående upplåtande af två lägenheter från förra korpralsbostället Skärstad nr 3 i Östergötlands län.

§ 6.

Vid härefter punktvis skedd föredragning af statsutskottets utlåtande, nr 3, angående regleringen af utgifterna under rikstatens tredje hufvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 7.

Ang. ändring i lagen om stadsplan och tomtindelning.

Till behandling förelåg vidare lagutskottets utlåtande, nr 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändring i lagen om stadsplan och tomtindelning.

I en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 3, hade friherre *Palmstierna* hemställt, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta vidtaga en utredning i syfte att åstadkomma sådana bestämmelser uti lagen om stadsplan och tomtindelning den 31 augusti 1907, hvarigenom såväl samhällets rätt till utfående af ersättning för afstådd gatumark bättre betryggades än enligt gällande stadgande som äfven den osäkerhet, hvilken nu förefunnes angående tiden för fastighetsägares utgörande af denna ersättning undanröjdes, samt att Kungl. Maj:t ville för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade emellertid afgifvits af herrar *Widén*, *Berggren*, *Ersson* och *Petrén*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte, i anledning af förevarande motion, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t efter verkställd utredning måtte utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af lagen om stadsplan och tomtindelning den 31 augusti 1907, att rättsförhållandet mellan staden och tomtägare i afseende å ersättning för värdet af gatumark blefve på ett mera ändamålsenligt sätt ordnadt, än nu är fallet, samt

herr *Lindhagen*, hvilken med särskild motivering instämt i den af öfriga reservanter gjorda hemställan.

Ang. ändring i lagen om stadsplan och tomtindelning. (Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Widén, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag har jämte några andra ledamöter från Andra kammaren inom utskottet reserverat mig med afseende å detta betänkande och ber på grund däraf att få yttra några ord till förmån för reservationen. Emellertid torde detta ärende för en del af kammarens ledamöter vara rätt obekant. Jag skall därför först be att få något redogöra för huru det förhåller sig med de i motionen omhandlade frågorna.

Enligt stadsplanelagen är ett stadssamhälle berättigadt att få till sig upplåten den mark, som behöfves till gator och allmänna platser inom samhället. Men där denna mark befinner sig i enskild ägo, är staden skyldig att utgifva lösen för densamma; och denna lösen bestämmes genom expropriation, för den händelse parterna ej kunna komma öfverens om dess storlek. För belopp, som stad sålunda utgifvit för gator och allmänna platser, är staden sedermera berättigad att få ersättning af tomtägarna på hvardera sidan om gatan, på så sätt att de få betala hälften hvar, dock ingen af dem för större bredd än 9 meter från tomtgränsen; och är 9 meter jämväl vid allmänna platser den bredd, för hvilken tomtägaren är skyldig att betala ersättning till staden.

Nu är det här i motionen fråga om, dels med hvilket belopp denna ersättning skall utgå, och dels *när* detta belopp skall betalas.

Beträffande då först och främst beloppet har, under förarbetena för den här lagen och äfven sedermera, varit ifrågasatt, att det skulle vara lämpligast, att staden toge igen precis hvad den utgifvit, till äfventyrs med tillägg af ränta å beloppet till den dag då det gäldas. Detta ansågs emellertid icke lämpligt af det skälet, att ersättningsbeloppet på detta sätt skulle blifva tämligen ojämnt, då staden ju har fått betala för den ena marken mer och för den andra mindre. Den nu gällande stadsplanelagen har därför bestämt ersättningen så, att densamma skall betalas med det belopp, som gatumarken är värd vid den tidpunkt, då ersättningen skall erläggas; och bestämmes detta då genom värdering.

Äfven i fråga om tiden, då värdet af gatumarken skall gäldas af tomtägaren, har det varit olika meningar. Kommitterade, som uppgjorde förslag till stadsplanelagen, föreslogo, att den skulle betalas, när tomten var bebyggd. Mot detta tillvägagångssätt gjordes den anmärkningen, att det icke var så godt att säga, när en tomt skulle anses vara bebyggd, och att tidpunkten för beloppets erläggande sålunda skulle vara mycket svår att bestämma. När Kungl. Maj:t lade fram förslaget för Riksdagen, ändrade därför Kungl. Maj:t bestämmelsen så, att betalningen skulle ske, när nybyggnad blifvit å tomten uppförd. Därigenom skulle man få

Ang. ändring i lagen om stadsplan och tomtindelning. (Forts.)

lättare att afgöra, när ersättningen skulle erläggas; och detta blef också lagens lydelse, med ett af utskottet gjordt tillägg, att ersättningen i intet fall skulle utgifvas, innan gatan upplåtits för allmänt begagnande.

Nu har det inom en hel del samhällen varit föremål för öfverläggningar, huru dessa bestämmelser skulle tillämpas, och därvidlag hafva yppat sig rätt olika meningar. Det har sålunda ifrågasatts, att, oaktadt lagen icke gått den vägen, staden skall taga ersättning för *hvad marken verkligen kostat*, för att sålunda få en ersättningssumma fixerad redan på förhand. På andra håll återigen har ifrågasatts, att man skulle försöka att *på förhand genom värdering bestämma det belopp*, som *borde komma att betalas*. Så t. ex. har ifrågasatts i Örebro, att beloppet skulle fixeras på förhand genom en värdering, som staden skulle föranstalta; men det anmärktes gent emot detta sätt, att man icke vore säker på att det sålunda bestämda beloppet blefve just det belopp, som skall betalas. Ty enligt lagen skall uppskattning ske, först när betalning skall erläggas; och man vet ju icke, om den tomtägare, som då finnes, kommer att gå in på det på förhand fixerade beloppet, utan det kan ju bli ett helt annat belopp som utfås, till äfventyrs efter öfverenskommelse med den *nya* tomtägaren.

Då sålunda enligt nu gällande lag ersättningsbeloppet för gatumarken skall bestämmas, först när det skall betalas, och betalning icke skall erläggas förrän nybyggnad på tomten blifvit uppförd samt gatan blifvit upplåten för trafik, så kan följden bli, att beloppets bestämmande uppskjutes icke allenast *ett* tiotal år, utan flera tiotal år, hvarunder det sålunda är ovisst såväl för staden, hvad den skall få igen, som äfven för tomtägaren, hvad han skall betala. Detta är olägenheter, hvilkas befintlighet utskottet ej heller förnekar, men utskottet försöker att bagatellisera dem och säger att det skall föras ett register, en tomtbok, i hvilken tomtbok man kan skrifva in, att ersättning skall betalas för den och den gatumarken. Ja, det är godt och väl, att sådant kan intagas i en tomtbok, men därom kan man väl vara öfverens, att det vore önskvärdt att i denna tomtbok kunna införa icke allenast, *att* ersättning skall erläggas en gång i framtiden, när nybyggnad uppförts på tomten, utan äfven *med hvilket belopp* denna ersättning skall utgöras. Nu ser det ut, som om man i en del samhällen verkligen tänkt sig att i tomtboken införa ett sådant belopp, men om man inför ett sådant belopp i tomtboken, möter den olägenheten, att det beloppet tilläfventyrs icke är det riktiga. Det kan nämligen bli ett annat belopp, som slutligen kommer att betalas. Detta är sålunda en olägenhet, som vidlåder det nuvarande systemet, och som stadssamhällena till fullo inse.

Jag har här ett häfte af Svenska stadsförbundets tidskrift, som visserligen utkom redan för ett år sedan, men denna fråga

Ang. ändring i lagen om stadsplan och tomtindelning. (Forts.)

var redan då uppe; och det framgår däraf, att stor meningsskiljaktighet rådt om, hur man skulle gå till väga. Det mest praktiska vore, synes det mig, att man verkställde en värdering, angifvande gatumarkens värde vid den tidpunkt, då gatan skall utläggas, så att man finge beloppet fixeradt och kunde anteckna det i tomtboken. Då visste ju hvar och en, hvad han hade att rätta sig efter. Men för att detta skall kunna ske, erfordras en lagändring.

Nu har detta förhållande inflytande äfven på en annan sak. Det är nämligen stadgadt i stadsplanelagen, att staden äger att till sitt skyddande affordra tomtägaren säkerhet för beloppets erläggande. Därvid har tvekan uppstått först rörande storleken af det belopp, för hvilket säkerhet skall affordras tomtägaren. Detta är naturligtvis svårt att säga, då man ej vet det slutliga beloppet, och det har också varit mycket olika meningar i denna sak. Vidare är det den svårigheten, att det i lagen står endast, att det skall vara *säkerhet*, men icke något om hvad slags säkerhet det skall vara. Detta har gjort, att det uppstått olika meningar äfven i det hänseendet. Inom somliga samhällen har det ansetts, att det vore nog med borgen — och det är hvad kommitterade ursprungligen tänkte sig — men i andra har man ansett, att det bör fordras inteckning i fastigheten, hvilken då skulle gå före andra inteckningar. Man har också varit tveksam om, huruvida ränta skulle fordras eller icke. Äfven i det afseendet vore sålunda gagneligt och önskligt, att man åstadkomme någon enhetlighet. Säkerheten kan ju lämnas antingen i form af inteckning eller borgen, men det vore kanske skäl i att söka få den saken klar. En annan utväg har också under öfverläggningarna angående denna lagstiftning varit å bane, nämligen den att det skulle bli förmånsrätt för värdet af gatumarken i likhet med hvad enligt 17 kap. 6 § handelsbalken äger rum för kronoutskylder m. m., sålunda en tyst förmånsrätt. Denna utväg kunde ju ock tagas under öfvervägande, äfven om den icke så mycket torde vara att anbefalla.

Nu har lagutskottet hufvudsakligen fäst sig vid den omständigheten, att erfarenheten på detta område icke ännu skulle vara så stor, att det är skäl i att hos Kungl. Maj:t begära några nya föreskrifter. För min del är jag af den meningen, att just den omständigheten, att man i stadssamhällena ännu icke allmänt varit nödsakad att ordna dessa förhållanden, gör, att det vore angeläget att redan nu söka få den utredning och den ändring i lagen, som härvidlag erfordras och till hvilken material för visso ej saknas. Dessa frågor ha nämligen varit uppe åtminstone i de större stadssamhällena, och det har visat sig, att meningarna varit mycket skiftande. Det är därför önskligt, att en utredning kunde äga rum *med det snaraste* och innan man bundit sig vid det ena eller andra sättet. Den af utskottet framhållna omständigheten är sålunda, synes det mig, snarare ett skäl *för* än ett skäl *mot* ett bifall till motionen. Det är därför som reservanterna för sin del nu önska att få till

stånd en utredning och till äfventyrs ett förslag i detta hänseende så snart som möjligt. Man har för öfrigt härför ett ytterligare skäl i den omständigheten, att Riksdagen i fjol skrifvit till Kungl. Maj:t och begärt en ändring i 20 § stadsplanelagen. Vid denna begäran har Kungl. Maj:t ännu icke åtgjort något; och det vore ju allt skäl, att Kungl. Maj:t toge äfven denna fråga under ompröfning gemensamt med den andra.

Ang. ändring i lagen om stadsplan och tomtindelning. (Forts.)

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till den af mig och åtskilliga andra utskottsledamöter afgifna reservationen.

Häruti instämde herrar *Berggren* och *Ersson*.

Vidare yttrade:

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Den föregående ärade talaren har ju redogjort för denna fråga och därvid framlagt de olika synpunkter, som här föreligga. Af hans anförande har ju framgått, att det råder ganska stor meningsskiljaktighet rörande sättet för afhjälpande af de olägenheter, som här påpekats. Det är just det virrvarr, som f. n. råder på detta område, som gjort, att utskottet ansett, att tiden ännu icke är mogen att aflåta en skrifvelse till Kungl. Maj:t för att söka få dessa olägenheter afhjälpta. Som vi finna af utlåtandet och motionen, har ju den lag, beträffande hvilken det nu ifrågasättes att i skrifvelse till Kungl. Maj:t begära ändring, icke verkat mer än två år. Alla som varit berörda af lagen hafva visserligen förmärkt, att den är behäftad med afsevärda olägenheter, som det vore önskvärdt att få afhjälpta, men hittills har det icke visat sig någon bestämd tendens rörande sättet för afhjälpandet af dessa olägenheter; här råder som sagdt fullständigt virrvarr. Nu anser utskottet, att man bör låta lagen verka ännu någon tid, så att man får närmare klart för sig, huru och på hvad sätt en ändring i densamma skall kunna ske. Reservanterna hafva föreslagit en skrifvelse till Kungl. Maj:t, men hafva icke kunnat gifva något som helst direktiv eller någon anvisning för en dylik ändrings genomförande, utan hemställa endast, »att rättsförhållandet mellan staden och tomtägaren i afseende å ersättning för värdet af gatumark varder på ett mera ändamålsenligt sätt ordnadt än nu är fallet». Ja, det vilja vi väl allesammans, men då uppstår den frågan: Hvilket är då detta »mera ändamålsenliga sätt?» Det har icke på något sätt af reservanterna kunnat påvisas. Dessa liksom i öfrigt alla de ute i landet, hvilka haft att skaffa med denna lag, konstatera väl, att det finnes olägenheter, som böra afhjälpas hos densamma, men ingen kan säga, huru och på hvad sätt detta bör ske. Därför har jag för min del icke kunnat biträda den mening reservanterna här framfört, och jag tror icke, att man på det stadium, där frågan nu befinner sig, vinner något med en skrifvelse till Kungl. Maj:t. I

Ang. ändring lagen om stadsplan och tomtindelning. (Forts.)

likhet med utskottsmajoriteten är jag af den åsikten, att det vore skäl att låta lagen verka några år ännu, så att det måtte blifva klart, huru och på hvad sätt de anmärkta olägenheterna må kunna afhjälpas. Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Pettersson* Dänningelanda instämde i detta yttrande.

Friherre Palmstierna: Herr talman, mina herrar! Vi hafva nyss hört lagutskottsmajoritetens ståndpunkt förfäktas och fått del af de skäl, som framförts för ett afslag på motionen. Men trots detta uttömmande och sakrika anförande vågar jag dock ansluta mig till en af reservationerna. Jag ber att få säga, att det synes mig framgå af det nyss hållna anförandet, att vederbörande kanske icke ha fullt klargjort för sig, att det är ett verkligt *missförhållande*, som här råder. Men när man vet, att ett verkligt missförhållande här är tillfinnandes, så bör man väl också söka att i den mån detta låter sig göra afhjälpa detsamma. För öfrigt ber jag få erinra därom, att om man kände det sätt, på hvilket ett missförhållande sådant som detta kunde *omedelbart* afhjälpas, så behöfde man ju ingen skrifvelse till Kungl. Maj:t. Men när man blott kan göra antydningar om de möjliga vägar, som finnas, då bör man skrifva till Kungl. Maj:t och begära en utredning, förusatt nämligen att man är ense om att det finnes verkliga missförhållanden, och det tror jag att äfven den siste ärade talaren måste erkänna, ehuru han, på sätt som nyss skett, förfäktat utskottsmajoritetens ståndpunkt.

Jag vill söka belysa hvad saken gäller. Att missförhållanden råda är icke svårt att inse. Stadsplanelag bestämmer stadsplaners upprättande för vissa områden; där skall gatumarken alltså, enligt lagens bestämmelser, omedelbart afstås till samhället, hvilket skall betala vederbörande, som afstå marken. Sedermera kan det emellertid inträffa, att långa tider efteråt, kanske en generation senare, de efterkommande få ersätta icke blott värdet af gatumarken, sådant detta var, då marken ursprungligen afstods, utan äfven den värdestegring, som uppstått på gatumarken, och detta kanske blott därför, att det har skett en tillbyggnad af ett rum till ett hus. Med andra ord, det rättsförhållande lagen medfört, är för den som äger fastigheten i själfva verket särdeles osäkert. På samma sätt kan den långa tidrymd, som förflyter, till dess ersättningen af samhället uttages, för samhället vålla, att ett visst osäkerhetstillstånd inträder. Det är just den omständigheten som motiverar ändring i lagen att det är ett för *båda* parterna otjänligt rättsförhållande, som uppkommit.

Nu har den föregående ärade talaren, liksom lagutskottets majoritet, sökt framhålla, att de förslag som här framkommit icke äro fullt lämpliga. Jag ber då blott att få säga, att i motionen

endast göras vissa antydningar angående den väg, som en ut-redning måhända kan utvisa såsom den lämpligaste, då det gäller frågans lösning och ingenting annat. Kammaren binder sig således icke på något sätt vid det förslag, som i motionen uppställts, då denna som sagdt allenast innehåller antydningar. Däremot kommer utskottsmajoriteten fram med förslag till en, som den själf kallar det, praktisk lämplighetsåtgärd, nämligen upprättande af tomtbok. Det vore gifvetvis ur många synpunkter mycket nyttigt, om kommunerna ville upplägga sådana böcker; men äfven om man kunde förutsätta, att en sådan tomtbok, såsom ledande till större öfverskådlighet, för vederbörande samhälle kunde gifva större trygghet för utfående af ersättning, så kan den näppeligen för den *enskilde* fastighetsägaren vara af något större intresse. Om vi tänka på en fastighet, som går i arf från föräldrarna till barnen, så lära nog icke arfvingarna gå och se efter i tomtboken, huruvida det finnes någonting, som graverar den fastighet, som tillfallit dem. Samma osäkerhetstillstånd skulle sålunda för fastighetsägarnas del fortfarande bli rådande. Och för öfrigt bör det icke vara så, att den omständigheten, huruvida en viss bokföringsåtgärd skett eller icke, öfver hufvud skall bli bestämmande för möjligheten att utkräfva ersättning, utan det bör gifvas normerande lagföreskrifter på detta område.

Ang. ändring i lagen om stadsplan och tomtindelning. (Forts.)

Saken har äfven en annan sida. Från ren skattesynpunkt är det kanske icke fullt riktigt att gå på den väg, som nu föreligger, ty om en värdestegring skett på gatumarken, så skulle efter en generation barnen få betala icke endast det ursprungliga värdet på gatumarken, utan därtill den värdestegring, som inträdt. Enligt de principer för värdestegringsskatten, som äfven herr finansministern tyckes omfatta, utgör tankegången, att den, som får den *omedelbara* vinsten af värdestegringen, också därför skall erlägga skatt och ingen annan. Det ligger följaktligen en orättvisa i att ett, tu, tre, långt efter sedan affären kommit till stånd, de efterkommande skulle få betala den värdestegring, som inträdt. Går man åter på den väg, som jag för min del för värdestegringsskatten anser vara den lämpliga, och låter denna skatt gravera själfva fastigheten, så inträder ett annat förhållande, och då är det måhända riktigt att äfven låta de efterkommande lämna sitt bidrag. Hur jag än vänder på saken, kan jag icke finna annat, än att det nuvarande förhållandet är olämpligt och att vi måste söka undanröja de missförhållanden, som råda.

Då invändes det, att lagen är så ny. Det är ett argument, som alltid upprepas, och det vore af mycket stort intresse att någon gång i denna kammare få fastslaget, hur pass gammal en lag skall vara för att man skall få göra en ändring i densamma. Om jag får tilltro Riksdagen att i detta afseende ha gjort något uttalande, så har emellertid redan förra året Riksdagen beslutat en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om en ändring af

Ang. ändring i lagen om stadsplan och tomtindelning. (Forts.)

lagen. Hvarför skulle man då icke kunna fortsätta på den vägen och i år påpeka ett annat missförhållande? Förr eller senare måste denna lag, som går fram öfver ett så opröfvadt område, bli föremål för revision, och då är det särdeles lämpligt, att alla de önskemål i fråga om ändringar, som det praktiska lifvet låtit komma till synes, samtidigt föras fram och att på en gång hela förordningen underkastas den stora revision, som onekligen är behöflig.

Jag vill för min del ansluta mig till den reservation, som är afgifven af herr Lindhagen; detta af det skälet, att herr Lindhagen har velat taga in i motiveringen, att reformen i främsta rummet bör gå i den riktningen, att gatumarken från början i skälig omfattning tillsläppes gratis till samhället, så att man icke behöfver taga den omvägen, som nu är föreskrifven, att samhället till att börja med betalar för den mark, som det tager i anspråk, och att först långt efteråt vederbörande skola återbetala hvad de uppburit och möjligen äfven erlägga värdestegringen.

Mot det förslag, som herr Lindhagen framfört, har förut anmärkts, att betalning bör erläggas endast när vederbörande får verklig nytta af stadsplaneringen. Men däremot ber jag att få säga, att i och med gatans framdragande till tomten *möjlighet* är vederbörande gifven att däraf draga stor fördel, som äfven kan realiseras. Under sådana förhållanden finnes det mycket fog för, att äfven den synpunkt, som herr Lindhagen framfört i sin reservation, kommer in i den skrifvelse, som eventuellt kan blifva aflåten.

Jag ber således, herr talman, att för min del få yrka bifall till den af herr Lindhagen i ämnet afgifna reservationen.

Herr Jansson i Edsbäcken: Herr talman, mina herrar! Då det af lagutskottets utlåtande synes framgå, att jag skulle tillhöra utskottets majoritet, som hemställer, att friherre Palmstiernas motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, alldenstund jag ju icke står antecknad vare sig såsom reservant eller såsom icke deltagande i ärendets behandling inom utskottet, skall jag be att få gifva till känna, att, då detta ärende afgjordes inom utskottet, jag var närvarande och tillhörde de sex ledamöter, som röstade för en skrifvelse i motionens syfte. Sedermera var jag emellertid med kammarens tillstånd under någon tid ledig från riksdagsgöromålen, och då detta beslut justerades, var jag icke i utskottet närvarande och blef sålunda icke antecknad vare sig såsom reservant eller såsom icke närvarande.

Det är blott detta jag velat gifva till känna och skall i själfva frågan be att få yrka bifall till den af herrar Widén m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Öfverläggningen var härmed slutad. I öfverensstämmelse

Ang. ändring i lagen om stadsplan och tomtindelning. (Forts.)

med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den vid utlåtandet af herr Widén m. fl. afgifna reservationen, och 3:o) afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den af herr Lindhagen vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen det under 2:o) upptagna yrkandet hafva flertalets röster för sig. Votering begärdes emellertid, hvarför herr talmannen för bestämmande af kontrapropositionen framställde propositioner å de båda återstående yrkandena, därvid herr talmannen förklarade sig anse det under 1:o) upptagna yrkandet vara med öfvervägande ja godkändt. Men äfven nu begärdes votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som till kontraproposition i hufvudvoteringen angående lagutskottets utlåtande nr 5 antager yrkandet om bifall till utskottets hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till den af herr Lindhagen vid utlåtandet afgifna reservationen.

Voteringen utföll med 102 ja mot 86 nej, hvadan propositionen i hufvudvoteringen erhöll följande af kammaren nu godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 5, bifaller den vid utlåtandet af herr Widén m. fl. afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen öfver denna proposition utvisade 133 ja mot 53 nej; och hade kammaren alltså, med afslag å utskottets hem-

ställan, bifallit den af herr Widén m. fl. vid utlåtandet afgifna reservationen.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 1, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hof- och slottsstaterna; och

nr 13, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af egendomen nr 2 i kvarteret Päronträdet i Ulrika Eleonora församling i Stockholm m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 1, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin; och

nr 2, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postafgifter;

bankoutskottets utlåtande nr 3, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 27 § lagen för Sveriges riksbank; samt

lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning af väckt motion om ändring i lagen om äktenskaps afslutande inför svensk diplomatisk eller konsulär ämbetsman i utlandet.

§ 9.

Interpellation. Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr Sandquist, som anförde: Herr talman, mina herrar! Nyligen har blifvit kunnigt ett af Kungl. Maj:t i slutet af förra året meddeladt beslut, som framkallat *förstämning* och *bekymmer* i ganska vida kretsar. Jag syftar på det beslut Kungl. Maj:t fattat i anledning af väckta förslag om förbättrade järnvägskommunikationer i Roslagen och speciellt frågan om koncession å bandelen *Börsta—Gimo.*

För åtskilliga år sedan ingafs, hufvudsakligen af intressenter i Rimbobanan, ansökning om koncession å en *smal*spårig, c:a 35 km. lång järnväg *Faringe—Börsta—Gimo.*

Ungefär samtidigt ansökte ett stort antal, hufvudsakligen *ortsinnevånare* i de mellan Stockholm och Öregrund belägna, till ett antal af c:a 30 uppgående kommuner, om koncession å en

*bred*spårig, c:a 130 km. lång järnväg *Stockholm—*Faringe—Börsta—Gimo—Öregrund.* Interpellation. (Forts.)

Slutligen har nyligen — under förra året — gjorts ansökning om koncession å en *bred*spårig, c:a 50 km. lång bana *Uppsala—Börsta—Gimo,* för att tillgodose hufvudsakligen Uppsala stads och Uppsala—Enköpings järnvägs *Aktiebolags* intressen.

Bandelen *Börsta—Gimo,* utgörande c:a 20 km., ingår sålunda i samtliga förslagen. Med afseende å detta förhållande hafva sökandena till Stockholm—Öregrunds-förslaget hos Kungl. Maj:t särskildt framhållit vikten däraf att koncession å nyssnämnda bandel, *Börsta—Gimo,* i hvarje fall blefve *dem* beviljad, samt påpekat, hurusom Uppsalaintresset blefve tillgodosedt genom en *Stockholm—Öregrundsbana jämte en bana Uppsala—Börsta.*

Jämföras förenämnda järnvägsförslag med hvarandra, vill det synas, som om — *då frågan betraktas från allmän synpunkt — företrädet* utan all tvekan bör gifvas åt *Stockholm—Öregrundsförslaget.* Till stöd för riktigheten häraf må framhållas särskildt följande omständigheter.

För *militära ändamål* är den *smal*spåriga Faringejärnvägen af föga eller ingen betydelse; och chefen för generalstaben har bestämdt afstyrkt hvarje utvidgning af det *smal*spåriga järnvägsnätet i Roslagen. Däremot har generalstabschefen kraftigt förordat *båda* de *bred*spåriga järnvägarna. Visserligen kan tänkas, att Uppsala—Gimoförslaget möjligen är från militär synpunkt till och med något fördelaktigare än Stockholm—Öregrundsförslaget, men klart är, att de militära intressena blefve *allra bäst* tillgodosedda genom *en Stockholm—Öregrundsbana jämte en bana Uppsala—Börsta.*

Ser man frågan från synpunkten, huru *ortsbehofvet* må i bästa mån tillgodoses, är väl ock tydligt, att *Stockholm—Öregrundsförslaget är af den största betydelsen.* Under det att Faringe- och Uppsalajärnvägarna beröra endast ett jämförelsevis *ringa fåtal* kommuner, skulle däremot Stockholm—Öregrundsbanan medföra förbättrade kommunikationer åt ett *trettiotal* kommuner.** Denna bana är därjämte af stor vikt för *hufvudstaden* särskildt därför, att å densamma komme att till Stockholm fraktas en *betydande mängd lifsmedel.* För att nämna endast *ett* exempel, så skulle från denna bana kunna beräknas en årlig tillförsel af 21,000,000 liter mjölk, d. v. s. ungefär $^1/_5$ af hufvudstadens hela mjölkkonsumtion. Att denna ökning i lifsmedelstillförseln skall i afsevärd grad bidraga att nedpressa de höga lefnadskostnaderna i Stockholm är att förmoda. Hvad detta innebär inses lätt, då man betänker, att exempelvis en sänkning af mjölkpriset i Stockholm

* (Ursprungligen Rotebro, sedermera ändradt till Järva.)

** Däraf 2 städer, Östhammar och Öregrund, hvilka sakna alla järnvägskommunikationer.

Interpellation. (Forts.)

med i genomsnitt $^1/_{10}$ öre per liter skulle för hufvudstadens innevånare representera en *minskning* i lefnadskostnader af *icke mindre än c:a 100,000 kronor pr år*, motsvarande ett kapital af 2 millioner kronor.

Äfven i ett annat viktigt hänseende står Stockholm—Öregrundsförslaget framför de båda andra järnvägsförslagen. Genom tillskott från ortsinnevånarne har, beträffande nyssnämnda bana, åstadkommits en omfattande *trafikberäkning* och upplysande *utredning* angående banans *ekonomiska bärkraft*. Någon dylik beräkning och utredning föreligger däremot icke alls beträffande de andra förslagen.

De sålunda uppgjorda beräkningarna angående Stockholm—Öregrundsbanan hafva verkställts af en af våra mest framstående fackmän på detta område och utvisa ett *synnerligen gynnsamt* resultat för järnvägen. Det torde *icke* kunna med fog antagas, att det skall möta alltför stora svårigheter att, med stöd af dessa beräkningar, erhålla det för banans anläggande nödiga kapitalet.

På grund af, bland andra, ofvan antydda förhållanden hade sökandena till Stockholm—Öregrundsförslaget så visst hoppats, att Kungl. Maj:t skulle bevilja deras ansökning.

Denna förhoppning har emellertid icke gått i uppfyllelse. Genom ofvannämnda beslut har nämligen Kungl. Maj:t nu meddelat koncession å järnvägen *Uppsala—Börsta—Gimo.*

Vårt förslag har, så att säga, stött på grund! — Man må ju hoppas, att det gamla ordstäfvet »det knallar och går, sa' rospiggen, stötte på grund» skall äfven i detta fall besanna sig. Men mörkt ser det nu ut för vår bana! Ty påtagligt är, att den omständigheten, att *Uppsala*sökandena fått koncession å den i *Stockholm—Öregrundsförslaget ingående delen* ***Börsta—Gimo,*** fullständigt onödigtvis kommer att i högsta grad försvåra, ja, kanske omöjliggöra teckningen af nödiga medel för anläggande af Stockholm—Öregrundsbanan. Och om denna järnväg ändock möjligen kan komma till stånd på *ömse sidor* om ***Börsta och Gimo,*** kommer i hvarje fall nämnda omständighet att medföra en från administrations- och trafiksynpunkt icke blott besvärlig, utan — då det kan undvikas — också absolut oriktig sönderstyckning af järnvägssystemet.

Man frågar sig därför med *förvåning och oro* i bygderna: hvilken mening har Kungl. Maj:t haft vid nämnda koncessions beviljande? Hvarför har icke i dess ställe koncession meddelats å det *alla* nu åsyftade ändamål betjänande bansystemet *Stockholm—Öregrund och Uppsala—Börsta?* Hvarför har åstadkommandet af Stockholm—Öregrundsförslaget försvårats? Huruledes skall nu förfaras för att detta högst allmännyttiga företag dock måtte komma till stånd?

Då frågan är af synnerligen stor betydelse för den ort, jag

representerar, har jag ansett det vara min plikt att söka åstadkomma utredning i berörda hänseenden. *Interpellation.* (Forts.)

Jag får därför vördsamt anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet framställa följande frågor:

Anser regeringen den tilltänkta järnvägen Stockholm—Öregrund vara af så stor betydelse för det allmänna, att dess åstadkommande bör eftersträfvas? Om så är, hvilka åtgärder anser regeringen nu böra vidtagas för afhjälpande af de svårigheter, som för företaget uppstått till följd af regeringens ofvannämnda beslut?

Denna framställning blef på begäran bordlagd.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	*Carlsson* i Solberga	under	8	dagar	fr. o. m.	den 18	februari,
»	*Lagerblad*	»	6	»	»	» 16	»
»	*Dahlgren*	»	8	»	»	» 18	»
»	*Nilsson* i Linnås	»	3	»	»	» 16	»
»	*Berggren*	»	9	»	»	» 16	» och
»	*Christiernson*	»	8	»	»	» 16	» .

Herr talmannen lämnade härefter ordet till

herr Räf, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få till protokollet antecknadt, att jag med hänsyn till de i dag förrättade utskottsvalen icke utnyttjat den mig af kammaren förliden lördag beviljade ledigheten från riksdagsgöromålen, hvarför jag i stället nu anhåller om 5 dagars ledighet fr. o. m. den 16 i denna månad.

Denna anhållan bifölls af kammaren.

Vidare beviljades ledighet åt

herr *Petersson* i Dänningelanda under 6 dagar fr. o. m. den 17 februari,

herr	*Söderberg* i Hobborn	under	3	dagar	fr. o. m.	den 16	februari,
»	*Rydén*	»	2	»	»	» 21	»
»	*Henrikson*	»	2	»	»	» 17	»

herr *Olsson* i See under den 21 februari,
» *Almqvist* tills vidare under högst 14 dagar,
friherre *Bonde* » 7 dagar fr. o. m. den 18 februari, och
herr *Johansson* i Häradsköp under den 22 februari.

Härpå åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,56 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Stockholm, A.-B. Fahlcrantz' Boktryckeri, 1911.